

บทที่ 7

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1 บทสรุปผลของการศึกษา

กฎหมายลักษณะละเมิดในสมัยใหม่นั้นนอกจากหลักเกณฑ์ของความรับผิดเพื่อละเมิดแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดซึ่งจะขาดเสียไม่ได้ก็คือจะต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเป็นการทดแทนความเสียหายที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น ค่าสินไหมทดแทนนั้นอาจเป็นในรูปของค่าเสียหายหรือเป็นการใช้คืนทรัพย์สินก็ได้ แต่ในบางสถานการณ์เช่น กระทำเพื่อป้องกันตนเอง หรือกระทำการด้วยความจำเป็น แม้บุคคลที่กล่าวมานี้จะทำให้บุคคลอื่นเกิดความเสียหายแต่บุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเนื่องจากบุคคลเหล่านั้นได้อำนาจเหตุข้างต้นเพื่อต่อสู้ไม่ให้ตนต้องรับผิด ต่อมาข้อต่อสู้เหล่านี้ได้ถูกยอมรับในกฎหมายอย่างชัดเจนและมีการพัฒนาอย่างยาวนานเป็นข้อต่อสู้ของจำเลยซึ่งสามารถใช้อ้างได้แม้โจทก์เพื่อไม่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือเพื่อขอลดหย่อนค่าสินไหมทดแทนที่ต้องชดเชยแก่ผู้เสียหายลง ข้อต่อสู้ที่กล่าวมานี้ถูกเรียกรวมกันว่า การกระทำที่เป็นนิรโทษกรรม (Justifiable Acts)

หลักกฎหมายนิรโทษกรรมนั้นปรากฏในระบบกฎหมายลักษณะละเมิดของไทยเช่นกัน ซึ่งผู้เขียนได้เข้าศึกษาหลักกฎหมายนิรโทษกรรมในกฎหมายละเมิดของประเทศไทยในปัจจุบันแล้วพบว่า นักนิติศาสตร์ไทยมิได้ให้ความสนใจหลักกฎหมายนิรโทษกรรมเท่าที่ควรโดยเห็นจากคำพิพากษาของศาลฎีกาที่หยิบยกหลักกฎหมายนิรโทษกรรมน้อยมากทั้งๆที่บทบัญญัติดังกล่าวถูกปรับใช้มา 85 ปีแล้วก็ตาม อีกทั้งผู้เขียนยังเกิดข้อสงสัยชื่อหมวดที่ใช้คำว่า “นิรโทษกรรม” สืบให้เห็นถึงแนวความคิดเรื่อง “โทษ” ในกฎหมายอาญา ทั้งๆที่หลักกฎหมายดังกล่าวอยู่กฎหมายแพ่งที่ยึดหลักการพื้นฐานในเรื่องทดแทนความเสียหาย เมื่อผู้เขียนศึกษาลงไปรายละเอียดพบว่านักนิติศาสตร์ไทยยังมีความเห็นในหลายประเด็นเกี่ยวกับนิรโทษกรรมแตกต่างกัน จึงเป็นคำถามที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าคำตอบของปัญหาเหล่านั้นเป็นเช่นไร จากเหตุผลที่กล่าวมานั้นผู้เขียนจึงได้ศึกษาหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เบื้องต้น ผู้เขียนได้ศึกษาความเป็นมาของหลักเกณฑ์นิรโทษกรรมว่ามีความเป็นมาอย่างไร ซึ่งเมื่อได้ศึกษาแล้วพบว่า หลักเกณฑ์นิรโทษกรรมวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานเริ่มตั้งแต่มุขของกฎหมายโรมัน (Roman law) และมีวิวัฒนาการเรื่อยมาตลอดตั้งแต่ยุคกลาง (Medieval)

จนถึงยุคสมัยใหม่ จนในที่สุดในช่วงการร่างประมวลกฎหมายแพ่ง (Codification) บางประเทศผู้ร่างกฎหมายได้เล็งเห็นความสำคัญของหลักกฎหมายนิติโทษกรรมได้บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายของตน

หลังจากนั้นผู้เขียนได้ศึกษาในเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ ศึกษาแนวคิดเรื่องนิติโทษกรรมกฎหมายต่างประเทศ ในภาพรวมของกฎหมายต่างประเทศ พบว่าแม้แต่ละประเทศที่ผู้เขียนได้เข้าไปศึกษาจะมีแนวความคิดนิติโทษกรรมใช้อยู่ทุกประเทศ แต่การอธิบายมีความแตกต่างกันออกไป ในส่วนระบบกฎหมายกลุ่มซีวิลลอว์เราสามารถแบ่งแนวความคิดกลุ่มประเทศเหล่านี้ คือ

กลุ่มแรก กลุ่มที่มีระบบความรับผิดชอบเพื่อละเมิดแบบประเทศฝรั่งเศส (French-based legal systems) ประเทศเหล่านี้จะแยกองค์ประกอบความรับผิดชอบเพื่อละเมิดออกเป็น 3 ข้อโดยไม่มี การแบ่งแยกองค์ประกอบความรับผิดชอบด้วยกฎหมายออกมาเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งแต่ยังคง อธิบายความรับผิดชอบด้วยกฎหมายอยู่ในองค์ประกอบเรื่องความผิด (Fault) โดยประเทศในระบบนี้ จะไม่มีการบัญญัติบทบัญญัตินิติโทษกรรมไว้แต่จะอธิบายในองค์ประกอบเรื่องความผิด

กลุ่มที่สอง กลุ่มที่มีระบบความรับผิดชอบเพื่อละเมิดแบบประเทศเยอรมัน (Germanic-based legal systems) กลุ่มประเทศเหล่านี้จะมีการแยกองค์ประกอบความรับผิดชอบเพื่อละเมิด ออกเป็น 4 ข้อ โดยองค์ประกอบความผิด (Verschulden) ออกจากองค์ประกอบความรับผิดชอบด้วย กฎหมาย (Rechtswidrigkeit) และประเทศกลุ่มนี้มีการบัญญัตินิติโทษกรรมไว้อย่างชัดเจน

สำหรับประเทศในกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) นั้นความรับผิดชอบเพื่อละเมิด มีหลักเกณฑ์แตกต่างกันออกไปตามประเภทของละเมิดแต่ละชนิดซึ่งมีความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นแก่กันไม่มีหลักทั่วไป การกระทำละเมิดในแต่ละประเภทจะมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป มีข้อแก้ตัว ต่างกัน ดังนั้นแม้มีแนวคิดเรื่องนิติโทษกรรมนิติโทษกรรมปรากฏอยู่แต่ก็สามารถปรับใช้กับละเมิด ชนิดนั้นๆได้เท่านั้น

สำหรับแนวความคิดนิติโทษกรรมตามกฎหมายไทย ผู้เขียนพบว่าปรากฏร่องรอยมา ตั้งแต่ในสมัยกฎหมายโบราณของไทยแล้ว ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วย กฎหมายหรือเป็นกรณีเรื่องการจับหรือยึดสัตว์ที่เข้ามาทำให้เกิดความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์ แต่บทบัญญัตินิติโทษกรรมในกฎหมายไทยโบราณนั้นมีลักษณะปะปนอยู่กับกฎหมายอาญาไม่มีการแบ่งแยกออกมาชัดเจนนัก และหลักการยังคงกระจายกันตามกฎหมายเฉพาะฉบับต่างๆไม่มีการ หลักการทั่วไปดังเช่นกฎหมายปัจจุบัน

ต่อมาประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายสมัยใหม่ภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศไทยต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงประเทศเพื่อให้รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของประเทศ

ตะวันตก เริ่มแรกเนื่องจากการเปลี่ยนผ่านจากกฎหมายโบราณของไทยไปเป็นกฎหมายสมัยใหม่ในรูปแบบระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) นั้นทำได้ยากและใช้เวลานาน ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปพลางก่อนนักนิติศาสตร์ไทยจึงได้นำกฎหมายอังกฤษมาใช้ส่งผลให้นักกฎหมายไทยยอมรับแนวความคิดเรื่องนิติโทษกรรมตามกฎหมายละเมิดของอังกฤษ (Tort Law) ทั้งด้านทฤษฎีในตำรากฎหมายประมุขผู้ร่ายส่วนแพ่งที่ใช้สอนในโรงเรียนสอนกฎหมาย ทั้งในทางปฏิบัติก็ใช้หลักการดังกล่าวในการตัดสินคดีต่างๆด้วย

เมื่อประเทศไทยเริ่มมีการร่างประมวลกฎหมาย ในส่วนหลักกฎหมายลักษณะละเมิดผู้ร่างได้ตกลงใจยอมรับแนวคิดระบบ Germanic-based legal systems ส่งผลให้หลักนิติโทษกรรมไทยมีพื้นฐานแนวความคิดเช่นเดียวกับกลุ่มกฎหมายข้างต้น โดยเริ่มแรกผู้ร่างซึ่งเป็นนักนิติศาสตร์ชาวต่างประเทศได้บัญญัติหลักการนิติโทษกรรมโดยอาศัยต้นร่างของบทบัญญัตินิติโทษกรรมไทยมาจาก 3 ประเทศ คือ เยอรมัน สวิสเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ดีในการร่างบัญญัติดังกล่าวนั้นก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างไปจากต้นร่างในบางกรณีและมีการปรับแก้บทบัญญัติหลายครั้งจนในที่สุดกลายเป็น หมวด 3 นิติโทษกรรม มาตรา 449-452 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน

ระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน ผู้เขียนได้ศึกษาพบว่าภาพรวมของปัญหานิติโทษกรรมในกฎหมายของไทย มีหลายประการที่น่าสนใจ ประเด็นแรก คือคำว่า “นิติโทษกรรม” ผู้เขียนพบว่าในระบบกฎหมายไทยนั้นไม่เพียงแต่กฎหมายแพ่งเท่านั้นที่ใช้แต่หากพบว่ามีการใช้ในกฎหมายประเภทอื่นด้วย ซึ่งจากการที่ผู้เขียนศึกษาเข้าไปแล้ว พบว่านิติโทษกรรมในกฎหมายอื่นๆนั้นมีความแตกต่างจากหลักการพื้นฐานของนิติโทษกรรมในกฎหมายแพ่ง

ประเด็นต่อมา จากการที่ผู้เขียนศึกษาค้นคว้าคำพิพากษาในเรื่องดังกล่าว แม้มีการนำหลักเกณฑ์นิติโทษกรรมไปใช้บ้างก็ตามแต่น้อยมากและในบางมาตราแทบจะไม่มีประเด็นขึ้นสู่ศาลฎีกาเลยทั้งๆที่บทบัญญัตินิติโทษกรรมจะได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 เป็นเวลากว่า 85 กว่าปีแล้วแสดงให้เห็นว่านักนิติศาสตร์ไทยได้ให้ความสำคัญกับ “นิติโทษกรรม” ซึ่งเป็นหมวดหนึ่งในสามหมวดของความรับผิดชอบเพื่อละเมื่อน้อยมาก นอกจากนั้นบทบัญญัตินิติโทษกรรมยังไม่เคยมีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในหมวดนี้เลย แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจ สังคม จะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อครั้งมีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้นมาในช่วงปีพ.ศ.2468 ก็ตาม

ในส่วนต่อมาจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาตำราทางวิชาการต่างๆพบว่านักกฎหมายไทยยังมีความเห็นไม่ตรงกันในหลายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับนิติโทษกรรม ประเด็นแรก ผู้เขียนพบว่านัก

นิติศาสตร์ไทยให้ความหมายของคำว่า“นิรโทษกรรม”ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ของไทย นั้นแตกต่างกันออกไป โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มกล่าวคือ

ความเห็นกลุ่มแรกของนักนิติศาสตร์ไทยส่วนใหญ่มองว่าเป็นการกระทำนิรโทษกรรม เป็นการกระทำที่เป็นละเมิดแต่กฎหมายบัญญัติว่าไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือรับผิดชอบใช้ โดยจำกัด

ความเห็นกลุ่มที่สองของนักนิติศาสตร์ไทยมองว่าการกระทำนิรโทษกรรมไม่ใช่การกระทำที่เป็นละเมิดโดยสามารถอธิบายโดยการปรับเข้ากับองค์ประกอบเรื่อง ความมิชอบด้วยกฎหมาย (Unlawfully)

ความเห็นของกลุ่มนักนิติศาสตร์กลุ่มที่สามค่อนข้างจะประนีประนอมความเห็นนักนิติศาสตร์ทั้งสองความเห็นแรกโดยเห็นว่านิรโทษกรรมนั้นมีทั้งการกระทำที่เป็นละเมิดและการกระทำที่ไม่เป็นละเมิดรวมกันอยู่

ในประเด็นนี้จากการศึกษาของผู้เขียนเห็นว่าความหมายที่แท้จริงของคำว่า “นิรโทษกรรม” นั้นน่าจะมีความหมายเช่นเดียวกับความเห็นของนักนิติศาสตร์กลุ่มที่สองทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลในด้านถ้อยคำ ในด้านประวัติความเป็นมาของการร่างบทบัญญัตินิรโทษกรรม ในด้านกฎหมายเปรียบเทียบ และสุดท้ายในด้านตรรกะของกฎหมายดังที่ได้อธิบายในส่วนวิเคราะห์แล้ว จากเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนจึงสรุปว่าความหมายของนิรโทษกรรม หมายความว่า “หลักเกณฑ์ข้อต่อสู้ของจำเลยเพื่อปฏิเสธความรับผิดหรือเพื่อขอลดหย่อนความรับผิด โดยผู้กล่าวอ้างต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงว่ากระทำของตนอันทำให้บุคคลอื่นเสียหายนั้นไม่เป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้”

ประเด็นต่อมา คือ ปัญหาการใช้และการตีความบทบัญญัตินิรโทษกรรม ในเรื่องหลักเกณฑ์นิรโทษกรรมในแต่ละประเภทแม้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะบัญญัติไว้ แต่มีบางกรณีนักนิติศาสตร์ไทยได้อาศัยหลักเกณฑ์ที่เรื่องเดียวกันที่บัญญัติในกฎหมายอาญามาปรับใช้ตัวอย่างอย่างเช่น ในเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือ การกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย ผู้เขียนพบว่านิติวิธีเช่นนี้นั้นในกฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส และประเทศอื่นๆก็ใช้นิติวิธีเช่นเดียวกันนี้ แต่ในบางกรณีที่บทบัญญัตินิรโทษกรรมนั้นมีการบัญญัติไว้หลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนก็ย่อมสามารถปรับใช้ได้ทันที อย่างไรก็ตามก็ตีพบว่าบางกรณีที่การใช้และการตีความยังคงเป็นปัญหาความไม่ชัดเจน ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์และเสนอแนวทางการปรับใช้และการตีความที่ถูกต้องเหมาะสมไว้ในบทก่อนหน้านี้แล้ว

2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบัญญัตินิรโทษกรรมของผู้เขียนในบทก่อนหน้านี้ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของความเป็นมาของหลักกฎหมายนิรโทษกรรม หลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่ปรากฏในต่างประเทศ และหลักกฎหมายนิรโทษกรรมที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน ตลอดจนคำพิพากษาของศาลฎีกาไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาการของกฎหมายนิรโทษกรรมในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นแนวคิดและปัญหาในเรื่องของการใช้และการตีความกฎหมายนิรโทษกรรมของนักนิติศาสตร์ไทย ซึ่งในบางส่วนยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นที่ยุติหรือในบางประเด็นก็ยังไม่ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้ว่านักกฎหมายไทยยกเอาหลักนิรโทษกรรมขึ้นมาปรับใช้ในการต่อสู้คดีน้อยมาก เป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่านักนิติศาสตร์ไทยส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจ ความสนใจและยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญในหลักกฎหมายนี้เท่าที่ควร อันอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้ นอกจากนี้ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายนิรโทษกรรมของไทยกับของต่างประเทศ ทั้งประเทศที่มีการใช้กฎหมายแบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ ทั้งยังศึกษาวิเคราะห์ถึงต้นแบบและที่มาของกฎหมายนิรโทษกรรมของไทย โดยสืบค้นจากร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านจากหลายประเทศเป็นผู้มีส่วนในการยกร่าง ทำให้ทราบถึงที่มา แนวคิดและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของหลักกฎหมายนิรโทษกรรม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์ทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาของหลักกฎหมายนิรโทษกรรมของไทยในปัจจุบันอย่างชัดเจน สำหรับภาพรวมของข้อเสนอแนะของผู้เขียน คือ แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและการตีความบทบัญญัตินิรโทษกรรมมีดังต่อไปนี้

2.1 นักนิติศาสตร์ไทยควรให้ความสำคัญกับหลักการนิรโทษกรรมมากกว่าที่เป็นอยู่

ข้อเสนอประการแรกผู้เขียนเห็นว่านักนิติศาสตร์ไทยต้องให้ความสำคัญแก่หลักกฎหมายในเรื่องนิรโทษกรรมมากกว่านี้ เนื่องจากพบว่าตั้งแต่มีบทบัญญัตินิรโทษกรรมมานักนิติศาสตร์ไทยได้นำมาปรับใช้ในการต่อสู้คดีน้อยมากโดยเห็นจากจำนวนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ยกหลักการดังกล่าวขึ้นมาทั้งๆที่ความสำคัญของบทบัญญัตินี้เป็นข้อต่อสู้ที่สำคัญของจำเลยอันก่อให้เกิดความเป็นธรรม ซึ่งกฎหมายได้รับรองไว้อย่างชัดเจนจนถึงขนาดที่ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จัดไว้เป็นหมวดหนึ่งของกฎหมายลักษณะละเมิด

อย่างไรก็ดีแม้ว่าผู้เขียนจะเสนอให้นักนิติศาสตร์ไทยให้ความสำคัญกับนิรโทษกรรม แต่ขณะเดียวกันผู้เขียนอยากให้นักนิติศาสตร์ไทยตระหนักด้วยว่า โดยความมุ่งหมายของกฎหมายละเมิดที่สำคัญที่สุด คือ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย แต่บทบัญญัตินิรโทษกรรมนี้เหมือนเป็นการมองมุมกลับที่จะไม่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าการปรับใช้บทบัญญัติในเรื่องนิรโทษกรรมนั้นจำเป็นต้องตีความบทบัญญัติโดยเคร่งครัดเนื่องจากบทบัญญัติเรื่องนิรโทษกรรมอยู่ในลักษณะเป็นข้อยกเว้นของหลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิด หากตีความโดยขยายความบทบัญญัติอาจทำให้ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิดที่มุ่งจะเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้

2.2 การตีความนิรโทษกรรมควรคำนึงถึงนิติวิธีในเชิงกฎหมายเปรียบเทียบ

ในส่วนต่อมาผู้เขียนเสนอแนวทางการตีความหลักเกณฑ์นิรโทษกรรมในส่วนองค์ประกอบ การกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย (Unlawfulness) ตามรูปแบบกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศเยอรมันตามที่ประเทศไทยได้ถือมา เป็นต้นแบบ โดยการอธิบายในเรื่องการกระทำที่เป็นนิรโทษกรรมเข้ากับองค์ประกอบความรับผิดชอบเพื่อละเมิดในส่วนองค์ประกอบเรื่อง “ความมิชอบด้วยกฎหมาย (Unlawfully)” แทนการปรับใช้แบบเดิม ที่นักนิติศาสตร์ไทยมักพิจารณาหลักเกณฑ์นิรโทษกรรมเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความรับผิดชอบเพื่อละเมิดครบทั้ง 4 องค์ประกอบแล้ว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการพิจารณาดังกล่าวไม่น่าจะถูกต้องตามนิติวิธีของกฎหมาย

2.3 ควรปรับปรุงแก้ไขข้อหมวดเพื่อให้สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริง

ประการที่สาม ผู้เขียนเสนอให้แก้ไขข้อหมวดของหมวด นิรโทษกรรม ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ความหมายที่แท้จริงของความรับผิดชอบเพื่อละเมิด คือ การกระทำที่ไม่เป็นละเมิด ซึ่งมีความหมายที่ขัดแย้งกับคำว่า “นิรโทษกรรม” เพราะเมื่อแปลตามตัวอักษรแล้วเห็นว่า การกระทำที่ไม่มีโทษ ซึ่งไม่เหมาะสมกับเรื่องในทางแพ่ง เพราะ การชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 438 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ใช่เรื่องการลงโทษแต่อย่างใด ความคิดเรื่องการลงโทษเป็นเรื่องของกฎหมายอาญา อีกทั้งหากใช้คำดังกล่าวอาจทำให้เกิดความสับสนว่าในเรื่องนิรโทษกรรมในระบบกฎหมายอาญาที่มีผลทำให้ความรับผิดในทางแพ่งสิ้นสุดลงกับเรื่องนิรโทษกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งๆที่จากการศึกษาแล้วเป็นคนละกรณีกันดังนั้นในเรื่องนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่าควรจะเปลี่ยนชื่อบทบัญญัติในเรื่องนี้เสียใหม่ ซึ่งจากการค้นคว้า

และศึกษาของผู้เขียนเห็นคำที่น่าจะเหมาะสมกับเรื่องนี้ คือ “เหตุยกเว้นหรือลดหย่อนความรับผิด” น่าจะถูกต้องและเหมาะสมมากกว่าคำว่า “นิรโทษกรรม”

2.4 ควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัตินิรโทษกรรม

จากปัญหาในการใช้และการตีความบทบัญญัติที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้แก้ไขบทบัญญัตินิรโทษกรรมจากเดิมเพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้นและเพิ่มเติมบทบัญญัติใหม่ให้สามารถปรับใช้หลักการนิรโทษกรรมให้เหมาะสมและสะดวกยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนจะแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนเรื่องรายละเอียดของบทบัญญัตินิรโทษกรรมในมาตรา 449 และ 452 กรณีการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย และการจับสัตว์ที่เข้ามาทำให้อสังหาริมทรัพย์เสียหาย ส่วนในกรณีการกระทำโดยความจำเป็นและการป้องกันให้สมดังสิทธิตามมาตรา 450 และ 451 นั้นผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติเหมาะสมอยู่แล้ว สำหรับบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก) การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 449 บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ดี กระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้รู้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ ผู้ต้องเสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจากบุคคลที่ให้คำสั่งนั้นโดยละเมิดก็ได้	มาตรา 449 บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น บุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ บุคคลใด ๆ ที่กระทำการเพื่อป้องกันทรัพย์ บุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เว้นแต่ได้กระทำการป้องกันทรัพย์ข้างต้นก่อให้เกิดอันตรายสาหัสต่อร่างกายหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้ต้องเสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย”

แต่เดิมนั้นมาตรา 449 ประกอบด้วยนิรโทษกรรม 2 ประเภท คือ หลักเกณฑ์การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่ากรณีหลักกฎหมายดังกล่าวมีความแตกต่างกันในรายละเอียดการปรับใช้และตีความกฎหมายและเพื่อให้เกิดความชัดเจนผู้เขียนจึงเสนอให้แยกนิรโทษกรรมการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายออกเป็นมาตราเฉพาะไม่รวมกับการกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย

นอกจากนั้นสิ่งที่ผู้เขียนเสนอให้บัญญัติเพิ่มขึ้นอีก คือ ในส่วนวรรคสองที่กำหนดขอบเขตของการป้องกันทรัพย์สิน ต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายสาหัสต่อร่างกายหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เหตุผลในการบัญญัติหลักการนี้ไว้มาจากที่ผู้เขียนวิเคราะห์มาในบทก่อนหน้านี้ว่า ผู้เขียนว่าการใช้และการตีความของศาลไทยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 684/2538 น่าจะยังไม่ถูกต้องเหมาะสมประกอบกับผู้เขียนพบการใช้และการตีความกฎหมายในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ที่วางหลักไว้อย่างชัดเจนว่าการป้องกันทรัพย์สินไม่อาจทำให้ผู้อื่นก่อให้เกิดอันตรายสาหัสต่อร่างกายหรือถึงแก่ความตายได้ โดยบทบัญญัติใหม่ มาตรา 449 วรรค 2 บัญญัติว่า “บุคคลใดที่กระทำการเพื่อป้องกันทรัพย์สิน บุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบใช้กำลังใหม่ทดแทน เว้นแต่ได้กระทำการป้องกันทรัพย์สินข้างต้นก่อให้เกิดอันตรายสาหัสต่อร่างกายหรือทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย”

สำหรับข้อดีของการบัญญัติความในวรรคนี้ขึ้นมา ผู้เขียนเห็นว่า ก่อให้เกิดความชัดเจนในขอบเขตของการป้องกันทรัพย์สินเพื่อก่อให้เกิดการใช้และการตีความอย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นการยืนยันหลักการศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ที่มนุษย์ทุกคนในฐานะประธานแห่งสิทธิจะมีคุณค่าเหนือกว่าทรัพย์สินทุกอย่างไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะมีมูลค่าเท่าใดก็ตาม

ในกรณีนี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า บางสถานการณ์อาจเกิดทั้งการกระทำป้องกันทรัพย์สินและป้องกันตนเอง ถ้าเกิดสถานการณ์เช่นนี้ขอบเขตการป้องกันทรัพย์สินที่บัญญัติใหม่นี้ก็จะไม่นำมาปรับใช้ เช่น เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยธนาคารได้ช้บรรณเงิน ปรากฏว่ามีโจร 3 คนเข้ามาปล้นเงิน กรณีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยยอมมีหน้าที่ที่ต้องป้องกันซึ่งนำมาสู่การปะทะกับโจรเหล่านั้น กรณีผู้เขียนเห็นว่า ภัยอันตรายไม่ได้เกิดเพียงตัวทรัพย์สินแต่ยังเกิดแก่ชีวิตของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยนั้นด้วย ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้เจ้าหน้าที่ยอมป้องกันตนเองโดยตอบโต้ทำให้โจรได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ชีวิตก็ได้ กรณีดังกล่าวจะแตกต่างออกไปหากสถานการณ์ไม่ปรากฏภัยอันตรายต่อชีวิต ตัวอย่างเช่น เจ้าของไร่แดงโม ได้ป้องกันขโมยลักแดงโมโดยสร้างรั้วแล้วปล่อยกระแสไฟฟ้าแรงสูงที่อาจทำให้ถึงแก่ความตายได้ สุดท้ายทำให้โจรที่มาลักแดงโมถูกไฟฟ้าช็อกตาย

กรณีนี้ย่อมจะปรับใช้กับบทบัญญัติที่เสนอดังกล่าว เพราะภัยอันตรายเกิดแก่ทรัพย์สินได้เกิดแก่ตัวบุคคลแต่อย่างใด

ข้อเสนอต่อมาในส่วนหลักกฎหมายการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย จากบทวิเคราะห์ของผู้เขียนพบว่าเห็นว่า การปรับใช้บทบัญญัตินิรโทษกรรมในส่วนป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในส่วนคดีแพ่งค่อนข้างน้อย เนื่องจากภาระการพิสูจน์ในคดีแพ่งเป็นเรื่องยากที่จำเลยจะสามารถพิสูจน์ให้ครบองค์ประกอบการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นเพื่อให้จำเลยสามารถนำหลักการการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายมาใช้ในการต่อสู้คดีได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะบัญญัติข้อสันนิษฐานการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายขึ้นมา แต่ทั้งนี้ข้อสันนิษฐานที่จะใช้ทุกกรณีเพราะหากเป็นเช่นนั้นอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับโจทก์ (ผู้เสียหาย) ก็ได้

ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติที่เสนอใหม่นี้ต้องมีลักษณะ ประการแรกข้อสันนิษฐานทางกฎหมายที่ไม่เด็ดขาด (Rebuttable presumption) ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้โจทก์นำพยานหลักฐานเข้าโต้แย้ง หากจำเลยพิสูจน์ข้อเท็จจริงเบื้องต้นจนได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย

ประการที่สอง ข้อสันนิษฐานดังกล่าวต้องเป็นกรณีเฉพาะเรื่องเท่านั้น ซึ่งจากการศึกษาหลักกฎหมายนิรโทษกรรมของต่างประเทศในบางประเทศอย่างเช่นประเทศฝรั่งเศส หรือสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติหลักกฎหมายการป้องกันในเคสดาน (Defense of the dwelling) ไว้เป็นพิเศษ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากรณีดังกล่าวหากนำมาปรับใช้ในกฎหมายไทยย่อมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในเรื่องการป้องกันในเคสดานของตน โดยรายละเอียดของบทบัญญัติมีดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ไม่มีการบัญญัติหลักการในเรื่องนี้ไว้	มาตรา 449/1 บุคคลย่อมได้รับสันนิษฐานว่ากระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หากว่าการกระทำป้องกันดังกล่าวเพื่อต่อต้านผู้บุกรุกเคสดานของตนในเวลากลางคืนโดยบุคคลดังกล่าวได้เข้ามาคุกคามหรือใช้กำลังทำลายสิ่งกีดขวางเข้ามา

ตัวอย่างเช่น ในกลางดึกคืนหนึ่ง นาย ก.อยู่ในบ้านของตน ปรากฏว่านาย ข. ได้นุกรุกเข้ามาโดยใช้ไม้ที่เอามาด้วยฟาดประตูรั้วจนพังกำลังเดินเข้ามาที่ประตูบ้านโดยประสงค์เข้ามาทำร้าย นาย ก.ได้ใช้ปืนยิงออกไปทำให้นาย ข.ได้รับบาดเจ็บนาย ข.ฟ้องให้นาย ก.รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน กรณีนี้นาย ก.พิสูจน์ข้อเท็จจริงเบื้องต้นได้ ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานทันที

ข้อดีของบทบัญญัติที่เสนอใหม่นี้จะช่วยให้หลักเกณฑ์นิติโทษกรรมปรับใช้ได้ง่ายขึ้น เพราะช่วยลดภาระของจำเลยพิสูจน์โดยจำเลยเพียงภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเบื้องต้นเพื่อที่จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานว่าตนเองป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายนี้แทนที่แต่เดิมต้องพิสูจน์ถึงองค์ประกอบในทุกข้อ อีกทั้งหลักกฎหมายในข้อนี้ยังรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในเคสดานของบุคคลด้วย

ข) กรณีการกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย

จากการที่กล่าวมาแล้ว เดิมหลักกฎหมายการกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย อยู่รวมกับการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าเพื่อเกิดความชัดเจนและสะดวกในการปรับใช้ จึงควรบัญญัติแยกหลักเกณฑ์การกระทำตามคำสั่งตามกฎหมายออกมาตราเฉพาะอีกมาตราหนึ่ง

ในส่วนเนื้อความในบทบัญญัติจากที่ได้วิเคราะห์ในบทที่แล้วว่า ผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประสงค์จะให้ การกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ครอบคลุม 3 กรณีกล่าวคือ กรณีแรก การกระทำที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในขณะที่กระทำ กรณีที่สอง การกระทำตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายกรณีสุดท้าย การกระทำตามคำสั่งที่มีชอบด้วยกฎหมายแต่เชื่อโดยสุจริตว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ตามเหตุผลที่ได้อ้างอิงไว้แล้ว ซึ่งในบทบัญญัติเดิมใช้คำว่า การกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งอาจจะไม่มีความชัดเจนและสื่อความหมายไม่ครบถ้วนตามที่ผู้ร่างต้องการ ดังนั้นผู้เขียนจึงเสนอให้บัญญัติเนื้อความในเรื่องนี้ใหม่ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 449 บุคคลใดเมื่อกระทำการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายก็ดี กระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายก็ดี หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นไซ้รู้ ท่านว่าบุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ ผู้ต้องเสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้เป็นต้นเหตุให้ต้องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือจากบุคคลที่ให้คำสั่งนั้นโดยละเมิดก็ได้	มาตรา 449/2 บุคคลใดกระทำตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมาย หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น บุคคลนั้นหาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ ผู้กระทำการตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายตามวรรคแรก หมายความว่า กรณีดังต่อไปนี้ (1) บุคคลกระทำหน้าที่ตามกฎหมายให้อำนาจไว้ (2) บุคคลกระทำการตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (3) บุคคลกระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐ แม้ว่าคำสั่งนั้นจะมีชอบด้วยกฎหมาย แต่ปรากฏว่าผู้รับคำสั่งนั้นมีหน้าที่หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ในกรณีอนุมาตรา 3 ผู้ต้องเสียหายอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากบุคคลที่ให้คำสั่งนั้นโดยละเมิดก็ได้

ข้อดีกรณีหลักกฎหมายตามมาตรา 449/2 ที่ได้เสนอใหม่นี้เป็นไปตามเจตนารมณ์แท้จริงของผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งในมาตรา 449 ที่ประสงค์จะให้ความหมายของ “การกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมาย” ตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้ และมีการแยกเป็นกรณีย่อยๆ ของการกระทำตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายไปเพื่อสะดวกในการปรับใช้กฎหมาย

ค) การจับสัตว์ที่เข้ามาทำให้อสังหาริมทรัพย์เสียหาย มาตรา 452

ผู้เขียนเห็นว่าหลักการพื้นฐานในมาตรา 452 ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง แต่ผู้เขียนเห็นว่าถ้อยคำในบทบัญญัติควรเพิ่มเติมให้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น โดยผู้เขียนได้ใช้กฎหมายออสเตเรียมาเป็นแบบอย่างในแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในมาตรานี้ โดยบทบัญญัติใหม่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 452 ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ชอบที่จะจับสัตว์ของผู้อื่นอันเข้ามาทำความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์นั้น และยึดไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนอันพึงจะใช้แก่ตนได้ และถ้าจำเป็นโดยพฤติการณ์แม้ฆ่าสัตว์นั้นก็ชอบที่จะทำได้ แต่ว่าผู้นั้นต้องบอกกล่าวแก่เจ้าของสัตว์โดยไม่ชักช้า ถ้าและหาตัวเจ้าของสัตว์ไม่พบ ผู้ที่จับสัตว์ไว้ต้องจัดการตามสมควรเพื่อสืบหาตัวเจ้าของ	มาตรา 452 ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ไม่อาจฆ่าสัตว์ของผู้อื่นเพียงเพราะพบอยู่ในอสังหาริมทรัพย์ของตน แต่ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์สามารถจับไล่สัตว์นั้นออกจากอสังหาริมทรัพย์ของตนโดยการกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ ในกรณีที่สัตว์ก่อให้เกิดความเสียหายในอสังหาริมทรัพย์ ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ชอบที่จะจับสัตว์ของผู้อื่นและยึดไว้เป็นประกันค่าสินไหมทดแทนอันพึงจะต้องใช้แก่ตนได้ และถ้าเป็นการจำเป็นโดยพฤติการณ์ แม้จะฆ่าสัตว์นั้นเสียก็ชอบที่จะกระทำได้ แต่ผู้นั้นต้องบอกกล่าวแก่เจ้าของสัตว์โดยไม่ชักช้า ถ้าและหาตัวเจ้าของสัตว์ไม่พบ ผู้ที่จับสัตว์ไว้ต้องจัดการตามสมควรเพื่อสืบหาตัวเจ้าของ ผู้ที่จับและยึดสัตว์นั้นย่อมต้องส่งคืนสัตว์แก่เจ้าของหากว่าเจ้าของสัตว์ดังกล่าวได้ให้หลักประกันอื่นอันเหมาะสมแทน

บทบัญญัติที่เพิ่มใหม่ในวรรคหนึ่งเพื่อให้เกิดความชัดเจนขึ้นในการปรับใช้ ตัวอย่างเช่น หากนาย ก พบสุนัขของนาย ข. เข้ามาวิ่งในบ้านของตน แม้นาย ก. ผู้ครองอสังหาริมทรัพย์แม้ไม่อาจ ฆ่าสุนัขของนาย ข. ได้ แต่ก็มีอำนาจที่จะใช้ก้อนหินขว้าง (การกระทำที่พอสมควรแก่เหตุ) เพื่อไล่ สุนัขดังกล่าวออกจากอสังหาริมทรัพย์ของตน กรณีนี้นาย ข. ย่อมไม่สามารถฟ้องละเมิดโดยอ้างว่า นาย ก. กระทำละเมิดต่อทรัพย์สินของตนได้ เพราะกรณีนี้กฎหมายให้อำนาจผู้ครองอสังหาริมทรัพย์ ให้กระทำได้

ส่วนเหตุผลของบทบัญญัติตามวรรคท้ายที่เพิ่มใหม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า บางครั้งสัตว์ที่ผู้ ครองอสังหาริมทรัพย์ยึดมาได้อาจมีมูลค่าในทางเศรษฐกิจต่อเจ้าของตัวอย่างเช่น ม้าหรือช้างซึ่ง เป็นสัตว์พาหนะ กรณีเปิดโอกาสให้เจ้าของสามารถที่หาหลักประกันที่เหมาะสม เช่น ทรัพย์สินอื่น หรือหนังสือรับสภาพหนี้ละเมิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เจ้าของสัตว์นำสัตว์ไปใช้ก่อให้เกิด มูลค่าในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

สุดท้ายนี้จากที่ผู้เขียนได้ศึกษามาทั้งหมดอาจสรุปผลได้ว่า การที่นักนิติศาสตร์ไทยยัง ขาดความเข้าใจ ความสนใจและมีได้ตระหนักความสำคัญต่อหลักกฎหมายนิติโทษกรรมเท่าที่ควร เป็นเหตุให้มีการนำหลักกฎหมายนิติโทษกรรมมาปรับใช้ค่อนข้างน้อยและบางครั้งการตีความ หลักเกณฑ์นิติโทษกรรมในบางเรื่องยังคงคลาดเคลื่อน ไม่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งอาจจะส่งผล ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมขึ้นได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าการปรับใช้บทบัญญัติในเรื่อง นิโทษกรรมนั้นจำเป็นต้องใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งตีความบทบัญญัติโดยเคร่งครัด ไม่ควรใช้ หลักกฎหมายนิติโทษกรรมเป็นช่องทางหลีกเลี่ยงให้มีต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพราะการ ละเมิด อันอาจทำให้ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายละเมิดที่มุ่งจะเยียวยาความเสียหายให้กับ ผู้เสียหายได้

ซึ่งจากการศึกษาในทุกบทที่ผ่านมาของผู้เขียนประกอบกับข้อเสนอในแนวทางการ ตีความหลักกฎหมายนิติโทษกรรมและการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังที่ได้เสนอไปในข้างต้น น่าจะ เป็นแนวทางที่ทำให้วงการนิติศาสตร์มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการใช้และการตีความหลัก กฎหมายนิติโทษกรรม และยังเป็นแหล่งข้อมูลในเบื้องต้นที่จะให้ศาล อัยการ ทนายความ นัก กฎหมายหรือบุคคลอื่นๆที่สนใจจะนำข้อมูลนี้ไปใช้ประโยชน์ทั้งในทางปฏิบัติหรือทางวิชาการ อัน จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ในวงการนิติศาสตร์ของประเทศไทย ผู้เขียนยังหวังว่าผลงานทางวิชาการ ชิ้นนี้จะเป็นการจุดประกายให้เกิดการพัฒนาการของหลักกฎหมายนิติโทษกรรมในประเทศไทย ต่อไป

